

Assessing the challenges facing entrepreneurship in small-scale agricultural businesses in rural areas, case study: Khodabandeh Township (Zanjan Province)

Azam Bigdeli¹, Jamshid Einali^{2*} and Maryam Mohammadlou³

1. PhD Student in Geography and Rural Planning, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran

2. Associate Professor of Geography and Rural Planning, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran

3. Master's student in Geography and Tourism Planning, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran

* Corresponding Author, einalia@znu.ac.ir

Received Date:
25/07/2024

Revise Date:
26/09/2024

Accepted Date:
23/02/2025

Published Date:
20/03/2025

Article Info Abstract

Research Paper
Volume 2, Issue 2, Autumn and Winter 2024
Pages 62-78

Today, due to socio-economic developments that have occurred due to economic globalization, widespread urbanization, agriculture is retreating from its dominant position in the national economy, which has led to increased attention to entrepreneurship issues in the agricultural and non-agricultural sectors. The aim of the present study is to investigate the challenges faced by rural entrepreneurs in small-scale agricultural activities in Khodabandeh Township. The statistical population of the study consisted of 325 people using bank credits in the field of agricultural entrepreneurship with the introduction of the Agricultural Jihad in the period from 1390 to 1400 in rural areas of Khodabandeh Township. Due to time and cost constraints, 257 of them were selected as samples using the Cochran formula, and a researcher-made questionnaire was distributed among the entrepreneurs in a simple random manner. For quantitative analysis of the data, one-sample t-tests and exploratory factor analysis were used. The results of the one-sample t-test showed that macro-environmental forces and economic factors with numerical means (3.97) and (3.53) are the most important challenges in starting and developing small-scale agricultural entrepreneurship from the perspective of rural entrepreneurs. Also, the results of the factor analysis of the challenges faced by small-scale agricultural entrepreneurs, considering the value of the KMO statistic (0.836) and the significance of the Bartlett test at the 99 confidence level, showed that the research variables are categorized into 6 factors: regulations and financing (21.20); education and infrastructure (13.96); start-up costs and market fluctuations (11.38); production organizations and trust (9.66); personality traits (8.21) and intra-group cooperation (7.69), which together account for 72% of the variance.

Keywords: Rural Development, Rural Economy, Small Businesses, Rural Entrepreneurship, Zanjan Province.

Cite this article:

Bigdeli, A., Einali, J., & Mohammadlou, M. (2024). Assessing the challenges facing entrepreneurship in small-scale agricultural businesses in rural areas: Case study: Khodabandeh Township (Zanjan Province). *Journal of Rural Development and Extension Studies*, 2(2), 62-78.

 <https://doi.org/10.30470/jrdes.2025.2054219.1059>

2821-2266 © University of Zanjan.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Rural economy is a dynamic social and economic system that undergoes constant changes under the influence of exogenous and endogenous factors, the result of which is the level of development. Considering the undeniable fact that most of the rural population of developing countries is directly and indirectly dependent on agricultural activities or labor wages related to farms for their livelihood. Today, in some developing countries such as Iran, due to socio-economic changes that have occurred as a result of economic globalization, widespread urbanization, and the like, agriculture is retreating from its hegemonic position in the national economy. Because the agricultural sector, due to its characteristics such as low capital formation, low productivity of production factors, slow integration of agriculture with the national economy, insufficient production technology, market inefficiency and inefficiency, inappropriate connection with other economic sectors, weak infrastructure, insufficient processing and complementary industries, etc., is not able to solve the economic challenges facing rural areas, such as creating employment and income for the growing population, for various reasons. Therefore, rural development experts have paid more attention to entrepreneurship through complementary sectors of agricultural activities such as processing and complementary industries, tourism development and related activities, and small-scale manufacturing and food industries, etc., with the aim of diversifying the livelihoods of the residents of these areas. Therefore, the present study seeks to identify the challenges of entrepreneurship in small agricultural businesses in rural areas of Khodabandeh Township, as an agricultural hub in Zanjan Province. Therefore, the present study attempts to answer the question: What are the most important challenges and obstacles facing entrepreneurship in small agricultural businesses in rural areas?

Methodology

The present study is applied in terms of purpose and descriptive and survey in terms of

data collection method. In order to collect data and information, a closed questionnaire using a 5-level Likert scale was used. The validity of the questionnaire items was examined by examining experts and academic experts, and its reliability was calculated using the Cronbach's alpha test at 0.836. The statistical population of the present study consisted of rural people who used bank credits with the introduction of Jihad-e-Keshavarzi in the period from 1390 to 1400 in rural areas of Khodabandeh Township who were active in the field of agricultural entrepreneurship. According to statistics received from the Agricultural Jihad Organization, there were more than 325 cases with licenses from the Agricultural Engineering System and Natural Resources Organization of the province, and due to time and cost constraints, 257 cases were selected as a sample using the Cochran formula. The prepared questionnaire was distributed among the sample individuals by simple random method. One-sample t-tests and exploratory factor analysis were used for quantitative data analysis.

Results and discussion

In the present study, the challenges faced by micro-entrepreneurs in the field of agricultural activities have been categorized into 5 groups using theoretical foundations: demographic and personal factors, social system factors, macro-environmental forces, economic factors, and infrastructure factors. Analysis of the challenges of micro-agricultural entrepreneurship from the perspective of entrepreneurs and business owners in the political area of Khodabandeh Township using a single-sample t-test shows that the calculated numerical mean for all dimensions, except for the demographic and personal factors component, is higher than the numerical desirability of the test (3 is equal to the mean of the 5-level Likert scale). The results obtained from the analysis also indicate that the components of macro-environmental forces and economic factors, with numerical means of (3.97) and (3.53), are considered the most important challenges in starting and developing entrepreneurship based on micro-agricultural businesses. Also, the results of the exploratory factor analysis of the challenges

faced by small-scale agricultural entrepreneurs from the perspective of rural entrepreneurs in the study area showed that the data used were significant with a KMO coefficient of 0.836 at a 99% confidence level and had a very good correlation between the data used. Considering the suitability of the data for factor analysis, the 44 variables extracted from the questionnaire were categorized into 6 factors: regulations and financing (21.20); education and infrastructure (13.96); start-up costs and market fluctuations (11.38); production organizations and trust (9.66); personality traits (8.21) and intra-group cooperation (7.69), which together account for 72% of the variance.

Conclusion

The results of quantitative data analysis showed that among the indicators studied, such as demographic and personal factors; social system factors; macro-environmental forces; economic factors and infrastructure factors, which have been examined as challenges to small-scale agricultural entrepreneurship in rural areas in this study. The components of macro-environmental forces and economic factors, respectively, are the most important challenges in starting and developing small-scale agricultural entrepreneurship based on livestock farms from the perspective of rural entrepreneurs. The findings of the study are highly consistent with the results of studies by Mohammadi Yeganeh et al. (2016), Hajipour (2017), Rashidian et al. (2017), Shahrokhi Sardo and Sharifzadeh (2017), and Rashadi (2018) in different regions of Iran. On the other hand, the results obtained from the analysis of the data used are consistent with the findings of foreign researchers such as Ramar (2013) and Satya (2019) in rural areas of India; Lebambo and Shambare (2020) in South Africa; Casio et al. (2022) and Goldowska and Wach (2022) in rural areas of Eastern Europe; Salami and Kwanagbe Lokonon (2018) in Niger; Vankovo and Okike (2017) in Nigeria; Guzel et al. (2021) in Turkey have high concordance. Also, the results of the factor analysis of the challenges facing small-scale agricultural entrepreneurs from the perspective of entrepreneurs also showed that cumbersome regulations and financing; weak education and infrastructural inadequacy; and startup costs

and market fluctuations were the most important challenges facing the activities of small-scale agricultural entrepreneurs.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

The present article is the result of a collaborative research project. The contribution and role of the first author, as a Ph.D student, was in collecting theoretical foundations and completing the questionnaire, the second author was as a guide for the final text review and data analysis, and the third author was as a master's student in data collection and geographical studies.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

ارزیابی چالش‌های پیش‌روی کار آفرینی در کسب‌وکارهای کوچک‌مقیاس کشاورزی در مناطق روستایی، نمونه موردی: شهرستان خدابنده (استان زنجان)

اعظم بیگدلی^۱، جمشید عینالی^{۲*} و مریم محمدلو^۳

۱- دانشجوی دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

۲- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

تاریخ دریافت:	تاریخ بازنگری:	تاریخ پذیرش:	تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۰۵/۰۴	۱۴۰۳/۰۷/۰۵	۱۴۰۳/۱۲/۰۵	۱۴۰۳/۱۲/۳۰

اطلاعات مقاله چکیده

امروزه به دلیل تحولات اجتماعی- اقتصادی رخ داده در اثر جهانی شدن اقتصاد، شهرگرایی گسترده و نظایر آن، کشاورزی از موقعیت مسلط خود در اقتصاد ملی در حال عقب‌نشینی است که این امر منجر به افزایش توجه به مباحث کارآفرینی در بخش‌های کشاورزی و غیر کشاورزی شده است. هدف تحقیق حاضر بررسی چالش‌های پیش‌روی کارآفرینان روستایی در فعالیتهای کوچک‌مقیاس کشاورزی در شهرستان خدابنده در استان زنجان است. جامعه آماری پژوهش مشتمل ۳۲۵ نفر استفاده‌کننده از اعتبارات بانکی در زمینه کارآفرینی کشاورزی با معرفی جهاد کشاورزی در دوره زمانی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ در مناطق روستایی شهرستان خدابنده بود که با توجه به محدودیت‌های زمانی و هزینه‌های ۲۵۷ مورد از آن‌ها با استفاده از فرمول کوکران به‌عنوان نمونه انتخاب گردید و پرسشنامه محقق ساخته به شیوه تصادفی ساده در بین کارآفرینان توزیع گردید. برای تجزیه و تحلیل کمی داده‌ها از آزمون‌های آماری t تک نمونه‌ای و تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. نتایج آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد که نیروهای محیطی کلان و عوامل اقتصادی با میانگین عددی (۳,۹۷) و (۳,۵۳) به‌عنوان مهم‌ترین چالش‌های مطرح در راه‌اندازی و توسعه کارآفرینی کوچک‌مقیاس کشاورزی از دیدگاه کارآفرینان روستایی می‌باشد. همچنین نتایج تحلیل عاملی چالش‌های پیش‌روی کارآفرینان خرد کشاورزی با توجه به مقدار آماره KMO (۰,۸۳۶) و معناداری آزمون بارتلت در سطح اطمینان ۹۹ نشان داد که متغیرهای تحقیق در قالب ۶ عامل مقررات و تأمین مالی (۲۱,۲۰)؛ آموزش و زیرساخت (۱۳,۹۶)؛ هزینه‌های راه‌اندازی و نوسانات بازار (۱۱,۳۸)؛ تشکلهای تولیدی و اعتماد (۹,۶۶)؛ ویژگی‌های شخصیتی (۸,۲۱) و همکاری درون‌گروهی (۷,۶۹) دسته‌بندی شده‌اند که روی هم رفته ۷۲ درصد واریانس را تشکیل می‌دهند. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود که با تشکیل میز خدمت زمینه مناسبی برای کاستن از چالش‌های پیش‌روی کارآفرینان از سوی نهادهای ذی‌صلاح صورت گیرد.

دوره ۲، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۳
مقاله پژوهشی
صص ۶۲-۷۸

کلیدواژه‌ها: توسعه روستایی، اقتصاد روستایی، کسب‌وکارهای خرد، کارآفرینی روستایی، استان زنجان.

* نویسنده مسئول: einalia@znu.ac.ir

ارجاع به این مقاله: بیگدلی، اعظم؛ عینالی، جمشید؛ و محمدلو، مریم. (۱۴۰۳). ارزیابی چالش‌های پیش‌روی کارآفرینی در کسب‌وکارهای کوچک‌مقیاس کشاورزی در مناطق روستایی، نمونه موردی: شهرستان خدابنده (استان زنجان)، دو فصلنامه تحقیقات ترویج و توسعه روستایی (۲)، ۶۲-۷۸.

<https://doi.org/10.30470/jrdes.2025.2054219.1059>

مقدمه

اقتصاد روستایی یک نظام اجتماعی و اقتصادی پویا است که تحت تأثیر عوامل برون‌زا و درون‌زا دستخوش تغییرات دائمی می‌شود که نتیجه آن سطح توسعه‌یافتگی است (Zinchuk et al., 2018). با توجه با این واقعیت غیرقابل‌انکار که بیشتر جمعیت روستایی کشورهای در حال توسعه به طور مستقیم و غیرمستقیم، برای تأمین معیشت خود به فعالیت‌های کشاورزی و یا دستمزد کارگری با مزارع وابسته هستند (de Brauw, 2019; Loizou et al., 2019)، امروزه در برخی از کشورهای در حال توسعه مانند ایران به دلیل تحولات اجتماعی-اقتصادی رخ داده در اثر جهانی‌شدن اقتصاد، شهرگرایی گسترده و نظایر آن، کشاورزی از موقعیت مسلط خود در اقتصاد ملی در حال عقب‌نشینی است (Uzgoren, 2020; McClellan, 2021). زیرا که بخش کشاورزی به لحاظ اقتصادی با توجه به مشخصه‌هایی از قبیل شکل‌گیری پایین سرمایه، بهره‌وری پایین عوامل تولید، روند آهسته ادغام کشاورزی با اقتصاد ملی، نارسایی تکنولوژی و فناوری تولید، نارسایی و ناکارآمدی بازار، ارتباط نامناسب با سایر بخش‌های اقتصادی، ضعف زیرساختی، نارسایی صنایع تبدیلی و تکمیلی و نظایر آن به دلایل مختلف توانایی حل چالش‌های اقتصادی پیش‌روی مناطق روستایی از قبیل ایجاد اشتغال و درآمد برای جمعیت روبه‌رشد را ندارد (ILO, 2017). از این‌رو، صاحب‌نظران توسعه روستایی توجه بیشتری بر روی کارآفرینی از طریق بخش‌های مکمل فعالیت‌های کشاورزی مانند صنایع تبدیلی و تکمیلی (Islas-Moreno et al., 2023; Bignotti et al., 2021) توسعه گردشگری و فعالیت‌های مرتبط با آن (Cunha et al., 2020; Utami et al., 2023) و صنایع تولیدی و غذایی کوچک‌مقیاس (Rostiana et al., 2022) و نظایر آن با هدف تنوع بخشیدن به معیشت ساکنین این مناطق مبدول کرده‌اند.

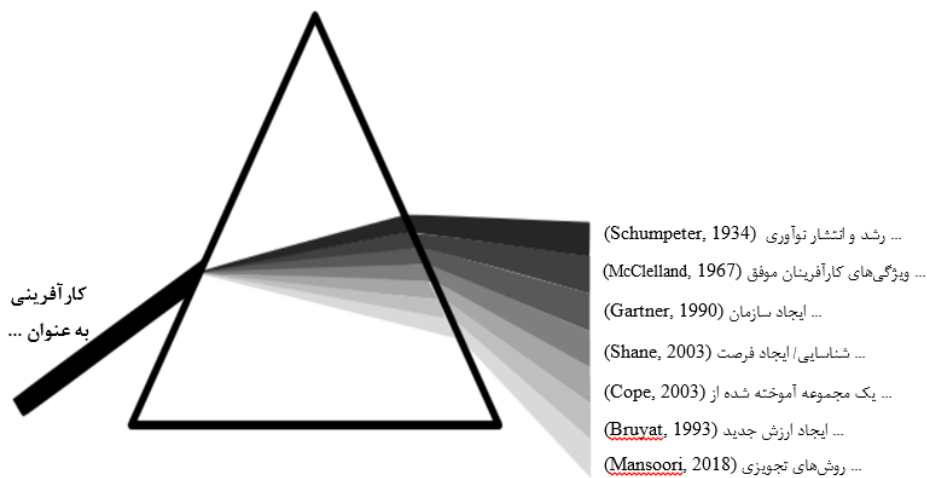
کارآفرینی روستایی به صورت برجسته از دهه ۱۹۸۰ وارد ادبیات علمی شده است (Wortman Jr, 1990). کارآفرینی، به‌عنوان استقرار کسب‌وکار جدید و یا تقویت و توسعه کسب‌وکارهای موجود (Lee, 2019) تعریف می‌شود. به طوری که، طبق تعریف دیدبان جهانی کارآفرینی^۱، کارآفرینی به‌عنوان "هرگونه تلاشی برای ایجاد یک کسب‌وکار جدید و یا گسترش یک کسب‌وکار موجود توسط یک فرد یا گروه و یا یک کسب‌وکار مبتکرانه" مورد توجه قرار گرفته است (Ratten, 2023: 80). برخی دیگر از محققان، کارآفرینی را به‌عنوان "منبع، فرآیند و وضعیتی که از طریق آن افراد با استفاده از فرصت‌های مثبت در بازار با ایجاد و راه‌اندازی و رشد کسب‌وکار جدید" تعریف می‌کنند، که زمینه را برای رشد و توسعه اقتصادی مهیا می‌کنند (Miles & Morrison, 2020: 933). از دیدگاه ساکسنا^۲، کارآفرینی روستایی می‌تواند به‌عنوان یک تلاش برای ایجاد مدیریت برای ریسک‌پذیری مناسب فرصت‌ها و نیز بسیج منابع انسانی، مادی و مالی برای اجرای پروژه‌های کارآفرینانه در مناطق روستایی تعریف شود (Saxena, 2012). در این راستا کارآفرینی روستایی را می‌توان به‌منزله فرآیند ایجاد یک فعالیت جدید در شرایط توأم با ریسک و عدم اطمینان، فعالیتی فعال، سازنده و توأم با ایجاد انگیزه معرفی کرد که موفقیت آن با ارائه پاسخ مناسب به چالش‌های بازار، احتساب و در نظر گرفتن ریسک‌های استفاده کارآمد از مواد و منابع، دسترسی به منابع مالی و انسانی در ارتباط است (Nwankwo & Okeke, 2017). از سوی دیگر، برخی از محققان، کارآفرینی روستایی را به‌عنوان کارآفرینی در حال ظهور در سطح روستا تعریف کرده‌اند که می‌تواند در زمینه‌های مختلف مانند صنایع تبدیلی و تکمیلی، صنایع دستی، کسب و کارهای خدماتی و کشاورزی صورت گیرد، که مترادف با صنعتی شدن مناطق روستایی می‌باشد (Sathya, 2019; Wieliczko et al., 2020). لذا پژوهش حاضر درصدد شناسایی چالش‌های کارآفرینی در کسب‌وکارهای خرد کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان خدابنده به‌عنوان قطب کشاورزی استان زنجان است. از این‌رو، تحقیق حاضر می‌کوشد به این سؤال پاسخ دهد که مهم‌ترین چالش‌ها و موانع پیش‌روی کارآفرینی در کسب‌وکارهای خرد کشاورزی در مناطق روستایی چیست؟ درنهایت با بررسی دیدگاه‌های کارآفرینان سعی می‌شود پیشنهادهایی جهت بهبود وضعیت حاضر کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان ارائه شود.

مبانی نظری

1. The Global Entrepreneurship Monitor (GEM)
2. Saxena

کارآفرینی: مفاهیم و تعاریف

کارآفرینی در تئوری‌های اقتصادی مدرن به‌عنوان ابزار اصلی برای ایجاد تغییر تلقی می‌شود (Dias et al., 2019; Mashamaite, 2023) و به طور عمده تحت تأثیر عوامل اقتصادی، اجتماعی و فیزیکی محیط قرار می‌گیرد (Muñoz & Kimmitt, 2019). مطالعه دقیق ادبیات موجود در زمینه کارآفرینی نشان می‌دهد که تعاریف متعددی در مورد کارآفرینی وجود دارد. بررسی ادبیات مرتبط با کارآفرینی نشان می‌دهد که تعاریف و برداشتهای متعددی از این مفهوم وجود دارد. در برخی از تعاریف، کارآفرینی را در قالب رشد و انتشار نوآوری در جامعه (Hoz Rosales et al., 2019; Baskaran et al., 2019); برخی دیگر، ایجاد سازمان جدید (Tracey et al., 2016; Smirnov, 2011; ak., 2011); شناسایی و ایجاد فرصت‌ها (Lundberg & Rehnfors, 2018; Cohen et al., 2021); ایجاد ارزش جدید (Pinelli et al., 2022; Mashamaite, 2023) بررسی کرده‌اند. همان‌طوری که شکل (۱) نشان می‌دهد، کارآفرینی را می‌توان به‌عنوان ساختاری منشوری چندبعدی به تصویر کشید تا دیدگاه‌های تعریفی مختلف را در بر بگیرد.

شکل ۱. کارآفرینی به‌عنوان ساختاری منشوری چندبعدی

Source: Lackéus (2018)

کارآفرینی مستلزم رفتار خلاق خاص افراد در بستر عوامل بیرونی است. بنابراین، کارآفرینان افرادی با ویژگی نوآوری هستند که مسئول تغییر و رشد محسوب می‌شوند (Lubberink et al., 2019). بررسی ادبیات کارآفرینی روستایی در کشورهای در حال توسعه نشان‌دهنده وجود سه انگیزه اصلی است. الف- برخی از خانواده‌ها در قالب "کارآفرینی از طریق انتخاب" به سمت فعالیت‌هایی که از دیدگاه آنان سودآور است، سوق پیدا می‌کنند (Li et al., 2021). به طوری که، کشش از فرصت‌های سودآور برای کسب درآمد فراتر از نیازهای مصرف آنی آن‌ها می‌باشد (United Nations, 2015). در درجه اول خانواده، به دلیل دارا بودن موهبت‌هایی از قبیل دارایی خوب، به‌ویژه زمین، آموزش و زیرساخت‌ها، تلاش می‌کنند تا برای ورود به بازارهای با موانع نسبی و سطح درآمد بالاتر اقدام کنند (Alemu & Adesina, 2017). این گروه کارآفرینی را در راستای گسترش کسب‌وکار و دستیابی به سود بیشتر از طریق سرمایه‌گذاری جدید با مشارکت اعضای خانواده در بخش‌های غیر کشاورزی جستجو کرده و از طریق تقویت پیوندهای درونی استراتژی خود را توسعه می‌دهند (Igwe et al., 2020). ب- گروهی دیگر از خانواده‌ها به "کارآفرینی ضرورتی" از طریق فشار ناشی از ناکافی بودن درآمد کشاورزی و یا به‌عنوان یک مصلحت موقت کشیده می‌شوند (Ramar, 2023). این خانوارها به دلیل بهره‌وری پایین فعالیت‌های کشاورزی و دسترسی محدود به منابع درآمدی غیر کشاورزی، آسیب‌پذیری اجتماعی- اقتصادی بالاتری داشته و اغلب استانداردهای زندگی پایینی دارند (United Nations, 2015; Paudel et al., 2017) و در نتیجه درآمد غیر کشاورزی در این مورد برای کشاورزان با درآمد ناکافی که به

ارزیابی چالش‌های پیش‌روی کارآفرینی ... / بیگدلی و همکاران

دلیل مواردی از قبیل شرایط بد آگرواکولوژیکی^۱، قیمت پایین محصول و تلف شدن حیوانات، محدودیت دسترسی به عواملی مانند آب و زمین ممکن است، صورت گیرد (Al-Kilani & Meyer, 2022). این گروه از کارآفرینان، به‌طور کلی خانواده‌هایی با زمین کم و یا بدون زمین، دام و یا دیگر منابع مادی، و با آموزش محدود هستند. در نتیجه، آن‌ها فقط می‌توانند در تعامل با فعالیت‌هایی با موانع ورود پایین، که بازده نسبی پایین‌تری دارند، وارد شوند و با محدودیت در بهره‌وری یا مشارکت در بازار مواجه هستند (Pan et al., 2024).

ج- انگیزه اصلی سوم با تنوع‌بخشی به درآمد خانوار در راستای مدیریت ریسک^۲ مرتبط است (Macours et al., 2022; Yoshida et al., 2020). کشاورزی یکی از بخش‌های فعالیت‌های اقتصادی پرخطر که مستعد ابتلا به شوک‌های بزرگ هم به لحاظ استانداردها و هم به لحاظ قیمت محصولات است. علاوه بر این، ابزارهای کاهش خطر مالی از قبیل بیمه‌ها به‌شدت در مناطق روستایی با نارسایی مواجه هستند (Pushak et al., 2021; Shah & Alharthi, 2024). چنین ریسک‌هایی در مناطق روستایی کم‌برخوردار و دورافتاده، که در آن دسترسی محدود به بازارهای کشاورزی به نوسانات متعدد قیمتی دامن می‌زند، تشدید می‌شود که در نتیجه می‌تواند به گرفتاری خانوارها در چرخه فقر منجر شود (United Nations, 2015). فقر روستایی اغلب با استفاده نادرست از منابع محیطی و تخریب منابع زیست‌محیطی در ارتباط است که به عقیده بیشتر محققان از آن تحت عنوان چرخه "تله فقر- محیط‌زیست"^۳ نام می‌برند. به طوری که، فقر روستایی منجر به تخریب زیست‌محیطی می‌شود و فقر زیستی بیشتر گروه‌های کم‌برخوردار را تسریع می‌کند (Baloch et al., 2020; Khan et al., 2022).

چالش‌های کارآفرینی خرد روستایی

مناطق روستایی به واسطه ویژگی‌های جغرافیایی خود، از قبیل پراکندگی گسترده مشتریان و نیروی کار، دوری و انزوا از مراکز خدماتی، ضعف منابع انسانی، فیزیکی و فناوری در مباحث تجاری با نارسایی‌های متعددی مواجه هستند (Suzuki Him & Gündüz Hoşgör, 2019) که همه این جنبه‌ها بر فعالیت‌های صاحبان کسب‌وکار روستایی تأثیر می‌گذارد. به‌عنوان مثال، اندازه کوچک بازار باعث محدودیت فرصت‌های رشد و توسعه می‌شود و انزوا از مراکز شهری اغلب به پشتیبانی نامناسب از کسب‌وکارهای روستایی منجر می‌شود (Steiner & Cleary, 2014). علاوه بر این، مطالعه وودز^۴ نشان می‌دهد که "شبکه‌ها، ارتباطات، جریان‌ها و بسیج منابع" نقش مؤثری در شکل‌گیری فضای توسعه‌ای و فرآیندهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی توسعه و موفقیت کارآفرینی روستایی ایفا می‌کند (Woods, 2010). با توجه به این واقعیت که مشکلات و چالش‌های فراروی مناطق روستایی، بیشتر ریشه در مباحث اقتصادی دارند، توجه به کارآفرینی برای نیل به توسعه اقتصادی مناطق روستایی امری حیاتی است (Einali, 2024). به طوری که از دیدگاه برخی از صاحب‌نظران، کارآفرینی به‌عنوان موتور اولیه رشد اقتصادی (Li et al., 2021; Dias et al., 2019; Kumar & Raj, 2019) بوده و توانایی کاستن و یا جلوگیری از مهاجرت روستا-شهری (Salim & Anis, 2018; Ramon & James, 2021)؛ شکل‌گیری و انباشت سرمایه در مناطق روستایی (Muñoz & Kimmitt, 2019; Radosavljević et al., 2022; Mashamaite, 2023)؛ متنوع ساختن فرصت‌های اشتغال مولد و درآمد (Dias et al., 2019; Igwe et al., 2020; Dhewanto et al., 2020)؛ ایجاد ارزش افزوده (Ataei Mohammadi Yeganeh et al., 2020; Mashamaite, 2023)؛ تنوع‌بخشی به اقتصاد محلی از طریق صنعتی‌سازی مناطق روستایی (Mohammadi Yeganeh et al., 2020; Mashamaite, 2023)؛ مشارکت اقتصادی در سرمایه‌گذاری‌های جدید به‌عنوان رابطی بین نوآوری و بازار (Pradhan et al., 2020; Dai et al., 2019)؛ ارتقای استانداردهای زندگی (Ivari et al., 2021; Khan et al., 2022)؛ توسعه ظرفیت‌های محلی و خودباوری از طریق توانمندسازی محلی (Kapoor, 2019)؛

۱- اکواکولوژی کشاورزی یا بوم‌شناسی کشاورزی به حفظ کشاورزی مولد می‌پردازد که بازدهی را حفظ می‌کند و استفاده از منابع محلی را بهینه می‌کند و در عین حال اثرات منفی زیست‌محیطی و اجتماعی-اقتصادی را به حداقل می‌رساند (Altieri, 2009:1).

2. Risk management

3. Poverty-environment trap

4. Woods

تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، دوره ۲، شماره ۲، ۶۲-۷۸، زمستان و پاییز ۱۴۰۳.

Paladan, 2021) و نظایر آن را دارد. از این رو، کارآفرینی به منزله یک عامل تسهیلگر به تسریع روند توسعه روستایی کمک کرده (Lebambo & Shambare, 2020; Pan et al., 2024) و در نهایت بر روی پایداری اقتصادی-اجتماعی نواحی روستایی تأثیر به سزایی دارد و نقش کلیدی در تغییر جامعه محلی ایفا می کند (Wosiek & Czudec, 2019; Dias et al., 2019; Einali, 2024). برخلاف مزایای کارآفرینی روستایی که تا حال در مطالعات بسیاری بدان پرداخته شده است، این فرایند با چالش‌های منحصربه‌فردی مواجه است. همان طوری که، در جدول (۱) اشاره می‌شود، کارآفرینان روستایی با چالش‌های متعددی که در ارتباط با شرایط جغرافیایی، اجتماعی، نهادی و دسترسی به بازار بوده و اغلب منجر به محدودیت‌هایی در کارآفرینی و رشد اقتصادی می‌شود، دست و پنجه نرم می‌کنند (Miles & Morrison, 2020). در نتیجه، نوع کارآفرینی که در اکوسیستم‌های روستایی یافت می‌شود، احتمال کمتری دارد که فرصت‌محور باشد و بیشتر احتمال دارد که نیازمحور باشد (Bosma & Sternberg, 2017).

جدول ۱. چالش‌های کارآفرینی در مناطق روستایی در برخی از کشورهای در حال توسعه

محقق/محققان	کشور	چالش‌های کارآفرینی روستایی
رامار ^۱ (۲۰۲۳)؛ سانیا ^۲ (۲۰۱۹)	هند	تأمین منابع مالی، فقدان دانش فنی کافی برای استفاده از فرصت‌های کارآفرینی، پایین بودن مهارت کارآفرینی و خلاقیت، نارسایی امکانات زیربنایی، ناکافی بودن اطلاعات بازاری، ترس از سرمایه‌گذاری به دلیل ریسک‌پذیری کم، پایین بودن قدرت رقابت، عدم وجود استاندارد و برند تجاری محصولات، خرید با قیمت پایین توسط واسطه‌ها و ...
لبامبو و شامباره ^۳ (۲۰۲۰)؛ اوتیتته و ژویو ^۴ (۲۰۲۴)	آفریقای جنوبی	سطح پایین مهارت‌های فنی و کسب‌وکار، هزینه‌های بالای مواد اولیه، نارسایی خدمات زیرساختی، فقدان تجهیزات مناسب و دسترسی محدود به بازار و تکنولوژی، تأمین منابع مالی و سرمایه، سیستم‌های پشتیبانی نامناسب، محدودیت ناشی از مقررات و اطلاعات مالیاتی و ...
کیوسیو ^۵ و همکاران (۲۰۲۲)؛ گلودوسکا و واچ ^۶ (۲۰۲۲)	اروپای شرقی	نارسایی بازار و تغییرات مداوم اقتصادی محیط فعالیت، مسایل مدیریتی (محدودیت دانش، فناوری و مهارت) و مسایل مرتبط با تأمین مالی (به‌عنوان مهم‌ترین عامل) و ...
سالامی و کونیاگبه لوکونون ^۷ (۲۰۱۸)؛ هیلسون ^۸ و همکاران (۲۰۱۹)	نیجر	ضعف مهارت کارآفرینی، مشکل تأمین مالی و سرمایه اولیه، پایین بودن اطلاعات و آگاهی، پایین بودن قدرت ریسک‌پذیری و ...
جنسن (۲۰۱۶)	پاراگوئه	آموزش ناکافی، دسترسی مشکل به منابع و سرمایه، پایین بودن تجارب مدیریتی، مسائل حقوقی و ...
آبور و کیوارتیه ^۹ (۲۰۱۰)	غنا	تکنولوژی نامناسب، محدودیت‌های بازار جهانی، نارسایی چارچوب‌های نظارتی، مهارت‌های مدیریتی ضعیف، آموزش نامناسب و ناکارآمدی مؤسسات عمومی.
ایهوگبا ^{۱۰} و همکاران (۲۰۱۴)؛ وانکو و اوکیکه ^{۱۱} (۲۰۱۷)	نیجریه	حمایت مالی اندک و مشکل تأمین سرمایه، سوء مدیریت و فساد اقتصادی متصدیان دولتی، ضعف خدمات زیرساختی، ارتباط ضعیف با بازار، عدم علاقه دولت به حمایت از بخش کوچک کسب‌وکار و ...
گوزل ^{۱۲} و همکاران (۲۰۲۱)؛ کالیسیر-هوارداگلو و هوارداگلو ^{۱۳} (۲۰۲۰)	ترکیه	دانش فردی، مدیریت منابع، تأمین مالی و بازاریابی، ضعف حمایت‌های دولتی، سیاست‌گذاری و مقررات دست و پاگیر، تسهیلات ناکافی زیرساختی، ناکارآمدی مؤسسات محلی، فناوری سطح پایین و ...

- Ramar
- Sathya
- Lebambo & Shambare
- Utete & Zhou
- Kusio
- Głodowska & Wach
- Salami & Kounagbe Lokonon
- Hilson
- Abor & Quartey
- Ihugba
- Nwankwo & Okeke
- Güzel
- Hovardaoglu & Hovardaoglu

ارزیابی چالش‌های پیش‌روی کارآفرینی ... / بیگدلی و همکاران

محقق/محققان	کشور	چالش‌های کارآفرینی روستایی
حجی‌پور (۱۴۰۰)؛ رشیدیان و همکاران (۱۴۰۰)؛ شریف‌زاده و عینالی (۱۴۰۲)؛ رشادی (۱۴۰۳)	ایران	ضعف حمایت و تأمین مالی، ضعف زیرساختی و خدماتی، بازاریابی و فروش، نارسایی مدیریتی و سیاست‌گذاری نامناسب، نارسایی نظام آموزش و اطلاع‌رسانی کارآفرینی، ناآشنایی مردم روستایی با اصول طراحی و راه‌اندازی کسب‌وکارهای جدید، موانع اجتماعی و فرهنگی، نارسایی تسهیلات زیرساختی

به منظور جمع‌بندی از ادبیات مرتبط و نظرات محققین در این ارتباط، چالش‌های عمده پیش‌روی کارآفرینی روستایی به ویژه در فعالیت‌های کشاورزی به پنج دسته اصلی زیر طبقه‌بندی می‌شود:

- عوامل دموگرافیک و شخصی: عواملی از قبیل سن، وضعیت تأهل و جنسیت فرد کارآفرین، درآمد خانواده و جایگاه اجتماعی و اقتصادی افراد از جمله مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در کارآفرینی و پایداری آن به شمار می‌روند. مواردی مانند نقش عناصر روانشناختی، قاطعیت و انعطاف‌پذیری (Ratten, 2021) و فعال بودن، توانایی فردی، رفتار، انگیزه و ... می‌تواند به توسعه کارآفرینی کمک کند (Ratten and Jones, 2021).

- عوامل سیستم اجتماعی: کارآفرینی به‌عنوان یک "وب" ارتباطات مختلفی از جمله روابط شخصی، روابط گروهی و سازمانی (Papageorgiou et al., 2021)، شبکه‌سازی اجتماعی و ارائه اطلاعات مناسب، توجه به هنجارها و اعتماد در راستای افزایش هماهنگی و تسهیل منافع متقابل (Drummond et al., 2018) و اشتراک‌گذاری منابع، دانش و اطلاعات (Setini et al., 2020; Wynn & Jones, 2019) را در برمی‌گیرد، که در کشورهای موفق در زمینه کارآفرینی نهادهای دولتی در این مورد فعالیت بیشتری دارند. - نیروهای محیطی کلان: که این عوامل از طریق سازماندهی عملکردی و سیاست‌گذاری می‌تواند به شدت فعالیت‌های کارآفرینی روستایی را تحت تأثیر قرار دهد. عواملی از قبیل پیچیدگی عملکردی و جو فعالیتی، چارچوب قانونی، کمک‌های مالی، بوروکراسی اداری، سیستم نظارتی مناسب، سیستم آموزش و اطلاع‌رسانی، ثبات سیاسی و سلامت اداری و ... (Rashid and Ratten, 2021; Ratten, 2023) را می‌توان برشمرد.

- عوامل اقتصادی: فعالیت‌های کارآفرینانه به طور خاص، در سطوح ورود به فعالیت و شروع آن با مسائلی از قبیل چارچوب قانونی سخت و هزینه بالای راه‌اندازی، دسترسی به بازار، مقررات مالی، بیمه و مالیات، حفظ سوابق اعتباری مطلوب و تأمین وثیقه و ... (Ratten, 2020a; Ratten, 2020b) را می‌توان برشمرد.

- عوامل زیرساختی: از قبیل ضعف آموزش و پایین بودن اطلاعات، توانایی در تأمین فناوری‌های مدرن، نارسایی زیرساخت‌های تولیدی-خدماتی و بازاری و ... به منزله یکی از مهم‌ترین چالش‌های کلیدی پیش‌روی موفقیت و پایداری کارآفرینی خرد روستایی می‌باشند (Ratten, 2020b; Ratten, 2023).

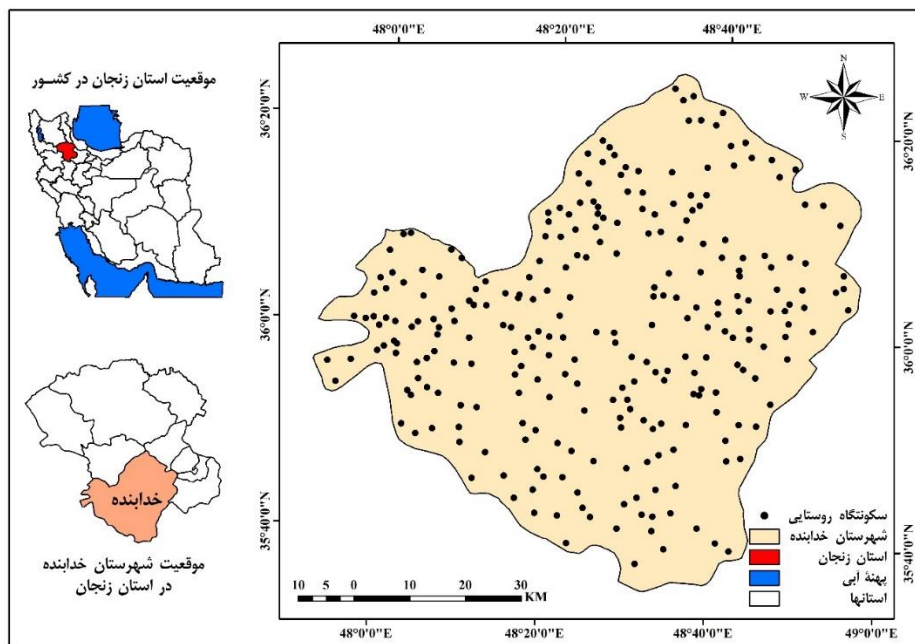
روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر میزان نظارت و درجه کنترل متغیرها بدون آزمایش و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها توصیفی-پیمایشی است. به منظور جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات از پرسشنامه بسته با بهره‌گیری از طیف ۵ سطحی لیکرت استفاده شده است (جدول ۲). روایی گویه‌های پرسشنامه با بررسی کارشناسان و خبرگان دانشگاهی مورد بررسی قرار گرفته و پایایی آن از استفاده از آزمون آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۳۶ محاسبه گردید. جامعه آماری پژوهش حاضر مشتمل بر افراد روستایی استفاده‌کنندگان از اعتبارات بانکی با معرفی جهادسازندگی در دوره زمانی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ در مناطق روستایی شهرستان خدابنده بود که در زمینه کارآفرینی کشاورزی فعالیت داشته‌اند. طبق آمار دریافتی از سازمان جهادکشاورزی بالغ بر ۳۲۵ مورد دارای مجوز از سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان بود که با توجه به محدودیت‌های زمانی و هزینه‌ای با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۵۷ مورد به‌عنوان نمونه انتخاب گردید. پرسشنامه تهیه شده بین افراد نمونه به شیوه تصادفی ساده توزیع گردید. برای تجزیه و تحلیل کمی داده‌ها از آزمون‌های آماری t تک‌نمونه‌ای و تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است.

جدول ۲. شاخص‌ها و گویه‌های تحقیق

شاخص‌ها	گویه‌ها
عوامل دموگرافیک و شخصی	ویژگی‌های فردی (سن، وضعیت تأهل، جنسیت)، حمایت خانواده از توسعه فعالیت‌ها، جایگاه اجتماعی و اقتصادی افراد، انگیزه‌های شخصی، استانداردهای آموزشی و ویژگی‌های شخصیتی افراد (رفتار، تجربه قبلی، شخصیت، استعداد، خلاقیت، مهارت‌های فردی، توانایی) و ...
عوامل سیستم اجتماعی	روابط گروهی و سازمانی برای اشتراک‌گذاری اطلاعات و تجربیات، وجود شبکه‌های اجتماعی بین همکاران، هنجارهای اجتماعی و گروهی، اعتماد به فعالیت و تصمیمات مدیران برای بهبود فعالیت، میزان مشارکت محلی، میزان هماهنگی بین تولیدکنندگان برای مقابله نوسانات بازار، دارا بودن تشکلهای صنفی، تلاش برای موفقیت و خوش‌بینی، عضویت در تعاونی‌های کارآفرین، مالکیت اشتراکی عوامل تولید به دلیل هزینه بالا، حل تعارضات و اختلافات بین همکاران و ...
نیروهای محیطی کلان	میزان آشنایی با چارچوب قانونی و مقررات، تخصیص کمک‌های مالی و اعتبارات، بوروکراسی اداری، سیستم مدیریتی و نظارتی، سیستم آموزش و اطلاع‌رسانی، ثبات سیاسی و فساد اداری مدیران، شفافیت در قوانین و مقررات مرتبط با فعالیت، ریسک فعالیت‌های تولیدی، سیستم قیمت‌گذاری، قدرت مانور بالای واسطه‌ها، حمایت‌های نهادی-سیاسی، ارائه روش‌های علمی و جدید توسط مروجان، تشکل حمایتی مناسب از کارآفرینان، آمادگی مواجهه شدن با چالش‌ها، و ...
عوامل اقتصادی	هزینه راه‌اندازی و ادامه فعالیت، آشنایی با اصول بازاریابی و دسترسی به بازار، توانایی فروش به موقع تولیدات، سرمایه در گردش، عوارض و مالیات پرداختی، تأمین وثیقه‌هایی برای حمایت مالی و اعتباری، توانایی در حفظ سوابق اعتباری، انجام به موقع تعهدات از طرف بیمه‌ها، نوسانات قیمت نهاده‌ها، توانایی مشتریان در پرداخت به موقع قیمت محصولات، هزینه استفاده از فناوری‌های جدید، نوسانات قیمت به دلیل دخالت واسطه‌ها، آگاهی از نیاز بازار و قیمت محصولات و ...
عوامل زیرساختی	آموزش و دسترسی به اطلاعات، توانایی تأمین فناوری‌های مدرن، ضعف و نارسایی زیرساخت‌های تولیدی-خدماتی، عملکرد زیرساخت‌های مالی-بازاری، هزینه بالای استفاده از خدمات مانند انشعاب برق و آب و ... دسترسی به خدمات (انرژی، راه، آب، حمل‌ونقل)، فقدان تسهیلات فرآوری و نگهداری مناسب محصول و ...

منطقه مورد مطالعه در تحقیق حاضر در برگیرنده محدوده سیاسی شهرستان خدابنده در جنوب استان زنجان است. شهرستان خدابنده به لحاظ موقعیت جغرافیایی در ۴۸ درجه و ۳۵ دقیقه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۷ دقیقه عرض شمالی قرار دارد و به لحاظ وسعت با ۵۱۵۱ کیلومترمربع، دومین شهرستان پهناور شمال غرب کشور بوده و جمعیت آن براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، بالغ بر ۱۶۴ هزار نفر می‌باشد که ۱۱۵ هزار نفر آن در مناطق روستایی سکونت دارند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). این شهرستان به‌عنوان قطب تولید محصولات کشاورزی استان زنجان معروف است. این شهرستان از شمال و شمال غربی به شهرستان ایجرود، از شمال شرقی به شهرستان سلطانیه، از شرق به شهرستان‌های ابهر و خرمدره و شهرستان آوج (استان قزوین)، از غرب به شهرستان بیجار (استان کردستان) و از جنوب به شهرستان‌های رزن و کبودرآهنگ (استان همدان) محدود شده است.

شکل ۲. موقعیت سیاسی شهرستان خدابنده

یافته‌های پژوهش

نتایج حاصل از یافته‌های توصیفی (جدول ۳) نشان می‌دهد که از تعداد ۲۵۷ نفر از پاسخگویان به سوالات پرسشنامه ۶۲ درصد در گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال بوده و از بیشترین تعداد پاسخگویان با ۴۰ درصد دارای سطح سواد و تحصیلات دانشگاهی هستند. به لحاظ جنسیت، ۹۷ درصد از پاسخگویان مرد و ۸۸ درصد آن‌ها متأهل بوده و ۴۴ درصد کارآفرینان به فعالیت‌های کشاورزی به‌عنوان شغل اصلی خود اشاره کرده‌اند. از لحاظ سابقه فعالیت ۸۶ درصد دارای سابقه ۵ سال و بیشتر بوده است.

جدول ۳. ویژگی‌های توصیفی پاسخگویان به سوالات تحقیق

ویژگی	بیشترین تعداد پاسخگو	درصد پاسخگویان
سن	۲۰-۴۰ سال	۶۲/۱
تحصیلات	دانشگاهی	۴۰
جنسیت	مرد	۹۷/۴
تأهل	متاهل	۸۷/۹
شغل اصلی	کشاورز	۴۴/۲
سابقه فعالیت	بیش از ۵ سال	۸۶/۳

بررسی ادبیات تحقیق نشان می‌دهد که موانع و چالش‌های متعددی در سر راه کارآفرینان خرد در زمینه فعالیت‌های غیرزراعی کشاورزی وجود دارد. به طوری که، در پژوهش حاضر این موانع در قالب ۵ گروه عوامل دموگرافیک و شخصی، عوامل سیستم اجتماعی، نیروهای محیطی کلان، عوامل اقتصادی و عوامل زیرساختی دسته‌بندی شده است. برای تجزیه و تحلیل موانع کارآفرینی خرد کشاورزی از دیدگاه کارآفرینان و صاحبان کسب و کارها در محدوده سیاسی شهرستان خدابنده از آزمون t تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. همان طور که جدول (۴) نشان می‌دهد با احتساب دامنه طیفی که بین ۱ تا ۵ براساس طیف لیکرت در نوسان است، میانگین عددی محاسبه شده به غیر از مؤلفه عوامل دموگرافیک و شخصی برای تمامی ابعاد بالاتر از مطلوبیت عددی مورد آزمون (۳ مساوی با میانگین طیف ۵ سطحی لیکرت) ارزیابی شده است. همچنین نتایج بدست آمده از تحلیل مبین این واقعیت است که به ترتیب مؤلفه‌های نیروهای محیطی کلان و عوامل اقتصادی با میانگین عددی (۳/۹۷) و (۳/۵۳) به‌عنوان مهم‌ترین چالش در راهاندازی و توسعه کارآفرینی مبتنی بر کسب و کارهای خرد کشاورزی مطرح است. به عبارت دیگر، نیروهای محیطی کلان از قبیل (عدم آشنایی با چارچوب قانونی و مقررات، بوروکراسی و کاغذبازی اداری، نارسایی سیستم مدیریتی و نظارتی

تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، دوره ۲، شماره ۲، ۶۲-۷۸، زمستان و پاییز ۱۴۰۳.

مناسب، سیستم آموزش و اطلاع‌رسانی سنتی، بی‌ثباتی سیاسی و فساد اداری و سیاسی کاری مدیران، عدم شفافیت در قوانین و مقررات مرتبط با فعالیت، بالا بودن ریسک فعالیت‌های تولیدی، ضعف قدرت مانور بالای واسطه‌ها، نارسایی حمایت‌های نهادی-سیاسی، فقدان تشکل حمایتی مناسب از کارآفرینان، تغییر قوانین و مقررات به دلیل عدم ثبات تصمیم‌گیری، آمادگی اندک تولیدکنندگان برای مواجه شدن با چالش‌ها و سختی‌ها، و (...) از دیدگاه بیشتر کارآفرینان تأثیر به‌سزایی در کارآفرینی مبتنی بر کسب‌وکارهای خرد کشاورزی در مناطق روستایی در منطقه مورد مطالعه دارد.

جدول ۴. معناداری تفاوت چالش‌ها و موانع کارآفرینی در کسب‌وکارهای خرد کشاورزی

مطلوبیت عددی مورد آزمون = ۳						
شاخص‌ها	میانگین	آماره آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵ درصد پایین تر بالاتر
عوامل دموگرافیک و شخصی	۲/۵۳۱۴	-۱۳/۲۱۶	۲۵۶	۰/۰۰۰	-۰/۴۶۸۶	-۰/۳۹۸۸ -۰/۵۳۸۴
عوامل سیستم اجتماعی	۳/۰۷۶۷	۴۹/۴۱۹	۲۵۶	۰/۰۰۰	۰/۰۷۷	۰/۱۶۹۳ -۰/۰۱۶۰
نیروهای محیطی کلان	۳/۹۷۰۴	۵۵/۰۵۷	۲۵۶	۰/۰۰۰	۰/۹۷۰۴	۱/۰۰۵ -۰/۹۳۵۷
عوامل اقتصادی	۳/۵۳۱۴	۳۵/۸۰۲	۲۵۶	۰/۰۰۰	۰/۵۵۲۳	۰/۶۶۵۱ -۰/۴۳۹۴
عوامل زیرساختی	۳/۰۷۸۷	۳۴/۵۰۴	۲۵۶	۰/۰۰۰	۰/۰۷۸۷	۰/۰۹۹۲ -۰/۰۵۸۱

در این بخش از مطالعه، به منظور ارزیابی عوامل و متغیرهای مؤثر و میزان اهمیت آن‌ها در چالش‌های پیش‌روی کارآفرینان خرد کشاورزی از دیدگاه کارآفرینان در منطقه مورد مطالعه از آزمون آماری تحلیل عاملی استفاده شده است. جهت آزمون مناسب بودن داده‌های مربوط به مجموعه متغیرهای مورد تحلیل در این خصوص از آزمون Bartlett و KMO بهره گرفته شد که با توجه به معناداری آزمون بارتلت در سطح اطمینان ۹۹ درصد و مقدار بالای ضریب KMO به دست آمده، نشان‌دهنده همبستگی خیلی خوب بین داده‌های مورد استفاده است که برای انجام تحلیل عاملی مناسب می‌باشد (زارع‌چاهوکی، ۱۳۸۹: ۴) (جدول ۵).

جدول ۵. مقدار ضریب KMO و بارتلت برای بیان تناسب داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی

مجموعه مورد تحلیل	مقدار KMO	مقدار بارتلت	درجه آزادی	معناداری
چالش‌های پیش‌روی کارآفرینان خرد کشاورزی	۰/۸۳۶	۵۸۴۳/۷۱۸	۱۱۲۸	۰/۰۰۰

با توجه به مناسب بودن داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی، در ادامه ۴۴ متغیر مستخرج از پرسشنامه با بهره‌گیری از آزمون تحلیلی عاملی مورد تحلیل قرار گرفت. نتیجه حاصل از تقلیل متغیرها، معرف ۶ عامل بوده که ۷۲ درصد از واریانس را تبیین می‌کند. به طوری که، مقادیر ویژه، اهمیت اکتشافی عامل‌ها را ارتباط با متغیرها نشان می‌دهد و میزان آن بیانگر نقش آن در تبیین واریانس متغیرها می‌باشد (زارع چاهوکی، ۱۳۸۹: ۱۳). از این‌رو، عامل‌های استخراج شده به همراه میزان مقادیر ویژه و درصد واریانس آن‌ها در جدول (۶) ارائه شده است.

جدول ۶. خلاصه تحلیل عاملی چالش‌های پیش‌روی کارآفرینان خرد کشاورزی

ردیف	نام عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد واریانس تجمعی
۱	مقررات و تأمین مالی	۱۰/۱۷۷	۲۱/۲۰۳	۲۱/۲۰۳
۲	آموزش و زیرساخت	۶/۷۰۱	۱۳/۹۶	۳۵/۱۶۳
۳	هزینه‌های راه‌اندازی و نوسانات بازار	۵/۴۶۳	۱۱/۳۸۱	۴۶/۵۴۵
۴	تشکل‌های تولید و اعتماد	۴/۶۳۶	۹/۶۵۹	۵۶/۲۰۴
۵	ویژگی‌های شخصیتی	۳/۹۴۳	۸/۲۱۵	۶۴/۴۱۹
۶	همکاری درون گروهی	۳/۶۹۱	۷/۶۸۸	۷۲/۱۰۷

نتیجه تجزیه و تحلیل عامل‌ها با بهره‌گیری از روش مؤلفه اصلی با استفاده از چرخش عاملی به شیوه واریماکس بیانگر استخراج ۶ عامل

به شرح زیر است.

- مقررات و تأمین مالی

مقدار ویژه عامل مقررات و تأمین مالی ۱۰/۱۸ می‌باشد که ۲۱/۰۲ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند. در این عامل ۸ متغیر بارگذاری شده است که از بین آن‌ها متغیرهای عدم آشنایی کافی با چارچوب‌های قانونی و مقررات (۰/۹۱۷)، طلب کردن وثیقه‌های سنگین برای حمایت مالی و اعتباری (۰/۸۲۸) و بالا بودن هزینه‌های اولیه راه‌اندازی فعالیت (۰/۸۱۲) بیشترین نقش را در چالش‌های کارآفرینی خرد کشاورزی در منطقه مورد مطالعه را دارا هستند (جدول ۷).

جدول ۷. متغیرهای بارگذاری شده در عامل مقررات و تأمین مالی

عامل	متغیر	بار عاملی
مقررات و تأمین مالی	عدم آشنایی کافی با چارچوب‌های قانونی و مقررات	۰/۹۱۷
	طلب کردن وثیقه‌های سنگین برای حمایت مالی و اعتباری	۰/۸۲۸
	بالا بودن هزینه‌های اولیه راه‌اندازی فعالیت	۰/۸۱۲
	عدم شفافیت در قوانین و مقررات مرتبط با فعالیت	۰/۷۰۶
	پایین بودن سرمایه در گردش برای رفع چالش‌ها	۰/۶۷۱
	نآشنایی با اصول بازاریابی و دسترسی به بازار	۰/۶۳۹
	ناکارآمدی تخصیص کمک‌های مالی و اعتبارات	۰/۶۱۲
	بوروکراسی و کاغذبازی اداری و سیاسی کاری مدیران	۰/۵۷۶

- آموزش و زیرساخت

این عامل تحت عنوان آموزش و زیرساخت نام‌گذاری شده است که با مقدار ویژه ۶/۷ حدود ۱۳/۹۶ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. در این عامل ۷ متغیر بارگذاری شده است که متغیرهای سیستم آموزش و اطلاع‌رسانی سنتی (۰/۸۸۲)، ضعف سیستم قیمت‌گذاری تولیدات (۰/۸۵۷) و نوسانات قیمت محصولات به دلیل دخالت واسطه‌ها (۰/۸۰۶) از بین متغیرهای بارگذاری شده بیشترین مقدار بار عاملی را دارند و نقش مهمی در چالش‌های آموزش و زیرساخت کارآفرینی را از دیدگاه پاسخگویان به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۸).

جدول ۸. متغیرهای بارگذاری شده در عامل آموزش و زیرساخت

عامل	متغیر	بار عاملی
آموزش و زیرساخت	ضعف سیستم آموزش و اطلاع‌رسانی سنتی	۰/۸۸۲
	ضعف سیستم قیمت‌گذاری تولیدات	۰/۸۵۷
	نوسانات قیمت محصولات به دلیل دخالت واسطه‌ها	۰/۸۰۶
	نارسایی در ارائه روش‌های علمی و جدید توسط مروجان	۰/۷۱۱
	ضعف و نارسایی زیرساخت‌های تولیدی- خدماتی	۰/۶۲۱
	هزینه بالای استفاده از فناوری‌های جدید در تولید	۰/۵۷۳
	آگاهی اندک از نیاز بازار و قیمت محصولات	۰/۵۲۳

- هزینه‌های راه‌اندازی و نوسانات بازار

مقدار ویژه عامل هزینه‌های راه‌اندازی و نوسانات بازار ۵/۵ می‌باشد که ۱۱/۴ درصد از واریانس کل در جایگاه سوم چالش‌های کارآفرینی خرد کشاورزی قرار گرفته است. به طوری که، در این عامل ۷ متغیر بارگذاری شده است. از بین متغیرهای بارگذاری شده در این عامل، متغیر هزینه بالای استفاده از خدمات (انشعاب برق و آب و ...) (۰/۸۱۴)، نوسانات زیاد قیمت نهاده‌های مصرفی (۰/۷۴۱) و عدم انجام به موقع تعهدات از طرف بیمه‌ها (۰/۶۶۸) بیشترین اهمیت را نشان می‌دهند (جدول ۹).

جدول ۹. متغیرهای بارگذاری شده در عامل هزینه‌های راه‌اندازی و نوسانات بازار

عامل	متغیر	بار عاملی
	هزینه بالای استفاده از خدمات (انشعاب برق و آب و ...)	۰/۸۱۴

تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، دوره ۲، شماره ۲، ۶۲-۷۸، زمستان و پاییز ۱۴۰۳.

عامل	متغیر	بار عاملی
هزینه‌های راه‌اندازی و نوسانات بازار	نوسانات زیاد قیمت نهاده‌های مصرفی	۰/۷۴۱
	عدم انجام به موقع تعهدات از طرف بیمه‌ها	۰/۶۶۸
	نارسایی سیستم مدیریتی و نظارتی مناسب در سطح شهرستان	۰/۶۳۱
	تغییر قوانین و مقررات بدلیل عدم ثبات تصمیم‌گیری	۰/۶۲۷
	مهم بودن میزان عوارض و مالیات پرداختی	۰/۵۴۳

- تشکل‌های تولید و اعتماد

این عامل با عنوان تشکل‌های تولید و اعتماد نام‌گذاری شده است که با مقدار ویژه این عامل ۴/۶ در حدود ۹/۷ درصد از واریانس کل را محاسبه و تبیین می‌کند. در این عامل ۵ متغیر بارگذاری شده است که از بین آن‌ها متغیرهای فقدان تشکل منسجم صنفی و حمایتی مناسب از تولیدکنندگان (۰/۶۷۸)، فقدان تسهیلات فرآوری، نگهداری و انتقال مناسب محصول (۰/۶۱۳) و ویژگی‌های شخصیتی اجتماعی و اقتصادی و آموزشی افراد (۰/۵۸۴) بیشترین نقش را در این عامل دارد (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. متغیرهای بارگذاری شده در عامل تشکل‌های تولید و اعتماد

عامل	متغیر	بار عاملی
تشکل‌های تولید و اعتماد	فقدان تشکل منسجم صنفی و حمایتی مناسب از تولیدکنندگان	۰/۶۷۸
	فقدان تسهیلات فرآوری، نگهداری و انتقال مناسب محصول	۰/۶۱۳
	ناکافی بودن آموزش‌های دوره‌ای و دسترسی به اطلاعات و تجارب موفق	۰/۵۸۴
	ضعف روابط گروهی و سازمانی برای اشتراک‌گذاری اطلاعات و تجربیات	۰/۵۶۱
	همکاری پایین تولیدکنندگان در قیمت‌گذاری محصول تولید شده	۰/۵۰۳

- ویژگی‌های شخصیتی

این عامل با تحت عنوان ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان روستایی با مقدار ویژه ۳/۹ حدود ۸/۲ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. در این عامل ۴ متغیر بارگذاری شده است که از بین متغیرهای بارگذاری شده، حل تعارضات و اختلافات بین همکاران (۰/۷۱۲) و انگیزه برای تلاش برای موفقیت و خوش‌بینی (۰/۵۲۷) اهمیت بیشتری را دارا هستند (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. متغیرهای بارگذاری شده در عامل تشکل‌های تولید و اعتماد

عامل	متغیر	بار عاملی
ویژگی‌های شخصیتی	حل تعارضات و اختلافات بین همکاران	۰/۷۱۲
	انگیزه برای تلاش برای موفقیت و خوش‌بینی	۰/۵۲۷
	مالکیت اشتراکی عوامل تولید به دلیل هزینه بالا	۰/۵۰۹
	خوش‌بینی برای موفقیت و پذیرش ریسک فعالیت‌ها	۰/۵۱۱

- همکاری درون گروهی

این عامل تحت عنوان همکاری درون گروهی کارآفرینان با مقدار ویژه ۳/۷ می‌باشد که ۷/۷ درصد از واریانس کل را محاسبه و تبیین می‌کند. در این عامل ۳ متغیر بارگذاری شده است که از بین آن‌ها متغیرهای ناهماهنگی بین تولیدکنندگان برای مقابله نوسانات بازار (۰/۵۴۶) و اعتماد کم به فعالیت و تصمیمات مدیران و تصمیم‌گیران برای بهبود فعالیت (۰/۵۳۲) بیشترین نقش را در این عامل دارد (جدول ۱۲).

جدول ۱۲. متغیرهای بارگذاری شده در عامل تشکل‌های تولید و اعتماد

عامل	متغیر	بار عاملی
همکاری درون گروهی	ناماهنگی بین تولیدکنندگان برای مقابله نوسانات بازار	۰/۵۴۶
	اعتماد کم به فعالیت و تصمیمات مدیران و تصمیم‌گیران برای بهبود فعالیت	۰/۵۳۲
	نارسایی شبکه‌های اجتماعی بین همکاران	۰/۵۱۷

بحث و نتیجه‌گیری

کارآفرینان افرادی با ویژگی نوآوری هستند که مسئول تغییر، رشد و به تبع آن توسعه اجتماعی-اقتصادی در سطوح مختلف جغرافیایی به شمار می‌آیند و این افراد به دلایل و انگیزه‌های مختلف و گاه متفاوت به سمت فعالیت‌های کارآفرینی کشیده می‌شوند. بررسی ادبیات مرتبط بیانگر وجود سه انگیزه اصلی از قبیل کارآفرینی از طریق انتخاب، کارآفرینی ضرورتی و تنوع‌بخشی به درآمد خانوار در راستای مدیریت ریسک در بین افراد است. از طرفی دیگر، موانع و چالش‌های متعددی در سر راه کارآفرینان خرد در زمینه فعالیت‌های غیرزرعی کشاورزی در مناطق روستایی وجود دارد. بررسی ادبیات تحقیق در این زمینه نشان می‌دهد که موانع و چالش‌های مذکور را می‌توان در ۵ دسته عوامل دموگرافیک و شخصی، عوامل سیستم اجتماعی، نیروهای محیطی کلان، عوامل اقتصادی و عوامل زیرساختی مورد توجه قرار داد.

نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها و اطلاعات پرسشنامه تکمیل شده توسط کارآفرینان روستایی نشان می‌دهد که:

✓ بررسی مطلوبیت شاخص‌های مورد بررسی با بهره‌گیری از آزمون تک‌نمونه‌ای نشان می‌دهد که میانگین عددی محاسبه شده برای ۵ دسته از شاخص‌های مورد بررسی از قبیل عوامل دموگرافیک و شخصی؛ عوامل سیستم اجتماعی؛ نیروهای محیطی کلان؛ عوامل اقتصادی و عوامل زیرساختی بالاتر از میانگین است و تنها برای مؤلفه عوامل دموگرافیک و ویژگی‌های شخصی کارآفرینان این مقدار کمتر از مطلوبیت عددی برآورد شده است. به عبارت دیگر، به ترتیب مؤلفه‌های نیروهای محیطی کلان و عوامل اقتصادی با میانگین عددی (۳/۹۷) و (۳/۵۳) به‌عنوان مهم‌ترین چالش در راه‌اندازی و توسعه کارآفرینی کوچک کشاورزی از دیدگاه کارآفرینان روستایی می‌باشد. یافته‌های تحقیق با نتایج مطالعات محمدی یگانه و همکاران (۱۳۹۵)، حجتی پور (۱۴۰۰)، رشیدیان و همکاران (۱۴۰۰)، شاهرخی ساردو و شریف زاده (۱۴۰۲) و رشادی (۱۴۰۳) در مناطق مختلف ایران دارای همخوانی بالایی است. از طرفی دیگر، نتایج بدست آمده از تحلیل داده‌های مورد استفاده با یافته‌های محققان خارجی از قبیل رامار (۲۰۲۳) و ساتیا (۲۰۱۹) در مناطق روستایی هند؛ لبامبو و شامباره (۲۰۲۰) در آفریقای جنوبی؛ کاسیو و همکاران (۲۰۲۲) و گولدوسکا و واچ (۲۰۲۲) در مناطق روستایی اروپای شرقی؛ سلامی و کواناگبه لوکونون (۲۰۱۸) در نیجر؛ وانکوو و اوکیکه (۲۰۱۷) در نیجریه؛ گوزل و همکاران (۲۰۲۱) در ترکیه دارای همخوانی بالایی است.

✓ نتایج تحلیل عاملی عوامل و متغیرهای مؤثر و میزان اهمیت آن‌ها در چالش‌های پیش‌روی کارآفرینان خرد کشاورزی از دیدگاه کارآفرینان پاسخگویان با توجه به میزان آماره KMO (۰/۸۳۶) و معناداری آزمون بارتلت در سطح اطمینان ۹۹ درصد گزارش شده است که متغیرهای تحقیق در قالب ۶ عامل مقررات و تأمین مالی (۲۱/۲۰)، آموزش و زیرساخت (۱۳/۹۶)، هزینه‌های راه‌اندازی و نوسانات بازار (۱۱/۳۸)، شکل‌های تولیدی و اعتماد (۹/۶۶)، ویژگی‌های شخصیتی (۸/۲۱) و همکاری درون گروهی (۷/۶۹) دسته‌بندی شده‌اند که روی هم رفته ۷۲ درصد واریانس را تشکیل می‌دهند.

با توجه به نتایج یافته‌های تحقیق می‌توان پیشنهادهایی به شرح زیر را برای کاستن از چالش‌های پیش‌روی کارآفرینان مورد توجه قرار داد:

- تشکیل میز خدمت در سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی با شرکت کارشناسانی از سازمان‌های تصمیم‌گیر جهت تسریع فرآیند اجرایی صدور مجوز فعالیت و کاستن از هزینه‌های متقاضیان.
- تعمیق تعامل بین نهادهای تصمیم‌گیر در تأمین نهاده‌ها و تأمین منابع مالی در راستای تسهیل‌گری در فرآیند ایجاد اشتغال توسط متقاضیان.
- شفاف‌سازی موارد قانونی و حقوقی برای تسهیل‌گری فرآیند بهره‌برداری.
- ارائه آموزش‌های مرتبط به دینفعان در رابطه با فرآیند شروع به کار تا تولید محصول.
- ارائه مشوق‌ها و تخفیف در هزینه‌های تأمین زیرساخت‌های تولیدی.
- ارائه تسهیلات کم‌بهره در زمان مقتضی برای راه‌اندازی و مدیریت نوسانات بازار.

حامی مالی

بنا به اظهار نظر نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان در پژوهش

مقاله حاضر حاصل کار پژوهشی مشترک می‌باشد، سهم و نقش نویسنده اول، به‌عنوان دانشجوی دکتری در گردآوری مبانی نظری و تکمیل پرسشنامه، نویسنده دوم به‌عنوان راهنما بازدید نهایی متن و تحلیل داده‌ها و نویسنده سوم به‌عنوان دانشجوی کارشناسی‌ارشد در گردآوری داده‌ها و مطالعات جغرافیایی بود.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منفعی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان مقاله، از کلیه افراد مشارکت‌کننده در تکمیل پرسشنامه‌ها و نیز دهیاران روستاهای نمونه، کمال تشکر را دارند.

منابع

- حجی‌پور، محمد. (۱۴۰۰). [پدیدارشناسی فضای کارآفرینی و کسب و کار روستایی در مناطق منتخب ایران \(با تأکید بر چالش‌های زیسته\)](#). مجله جغرافیا و توسعه، ۱۹(۴۷)، ۷۵-۴۵.
- رشیدیان، فاطمه، کلانتری، خلیل و براتی، علی اکبر. (۱۴۰۰). [چالش‌ها و راهکارهای توسعه کارآفرینی روستایی در شهرستان بهار](#)، نشریه مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی، ۸(۴)، ۲۰-۱.
- زارع چاهوکی، محمدعلی. (۱۳۸۹). [روشهای تحلیل چند متغیره](#). انتشارات دانشگاه تهران.
- عینالی، جمشید. (۱۴۰۳). [ارزیابی نقش کارآفرینی و توسعه اقتصادی در مناطق روستایی، مطالعه موردی: روستاهای محور زنجان- تاکستان در استان زنجان](#)، فصلنامه برنامه ریزی منطقه‌ای، ۱۴(۵۶)، ۵۹-۴۵.
- رشادی، منوچهر. (۱۴۰۳). [شناسایی چالش‌های رشد و توسعه کارآفرینی روستایی در روستاهای استان همدان](#)، نشریه توسعه محلی (روستایی - شهری)، ۱۵(۲)، ۳۱۹-۳۳۵.
- شاه‌رخ‌سار، صالح و شریف‌زاده، مریم. (۱۴۰۲). [پدیدارشناسی چالش‌های توسعه کارآفرینی روستایی از دیدگاه کارآفرینان پیشرو در بخش مرکزی شهرستان جیرفت](#)، نشریه آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۱۱(۱)، ۳۴-۱۹.
- محمدی یگانه، بهروز، عینالی، جمشید و بیگدلی، اعظم. (۱۳۹۵). [نقش کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی با تأکید بر گردشگری \(مورد: دهستان حصار ولیعصر - شهرستان آوج\)](#)، فصلنامه علمی برنامه ریزی منطقه‌ای، ۶(۲۱)، ۱۹۳-۲۰۴.
- Abor, J., & Quartey, P. (2010). [Issues in SME development in Ghana and South Africa](#). International research journal of finance and economics, 39(6), 215-228.
- Acharya, S. S. (2006). [Sustainable agriculture and rural livelihoods](#). Agricultural Economics Research Review, 19(2), 205-217.
- Alemu, A. E., & Adesina, J. O. (2017). [In search of rural entrepreneurship: Non-farm household enterprises \(NFEs\) as instruments of rural transformation in Ethiopia](#). African Development Review, 29(2), 259-271.
- Al-Kilani, M., & Meyer, R. (2022). [Necessity Entrepreneurship in Ruminant Lebanese Agriculture: Business: Model Sustainability](#). Interdisciplinary Journal of Economics and Business Law, 11(3), 53-72.
- Altieri, M. A. (2009). [Agroecology, small farms, and food sovereignty](#). Monthly review, 61(3), 102-113.
- Ataei, P., Ghadermarzi, H., Karimi, H., & Norouzi, A. (2020). [The barriers hindering the application of the value chain in the context of rural entrepreneurship](#). The Journal of Agricultural Education and Extension, 26(4), 365-382.
- Baloch, M. A., Khan, S. U. D., & Ulucak, Z. Ş. (2020). [Poverty and vulnerability of environmental degradation in Sub-Saharan African countries: what causes what?](#). Structural Change and Economic Dynamics, 54, 143-149.
- Baskaran, A., Chandran, V. G. R., & Ng, B. K. (2019). [Inclusive entrepreneurship, innovation and sustainable growth: Role of business incubators, academia and social enterprises in Asia](#). Science, Technology and Society, 24(3), 385-400.
- Bignotti, A., Antonites, A. J., & Kavari, U. J. (2021). [Towards an agricultural entrepreneurship development model: an empirical investigation in Namibia's agricultural communities](#). Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy, 15(5), 684-708.

ارزیابی چالش‌های پیش‌روی کارآفرینی ... / بیگدلی و همکاران

- Bosma, N., & Sternberg, R. (2017). [Entrepreneurship as an urban event? Empirical evidence from European cities](#). In *Entrepreneurship in a Regional Context* (pp. 78-95). Routledge.
- Bosworth, G. (2012). [Characterising rural businesses—Tales from the paperman](#). *Journal of Rural Studies*, 28(4), 499-506.
- Bruyat, C. (1993). [Création d'entreprise: contributions épistémologiques et modélisation](#). Doctoral dissertation, Université Pierre Mendès-France-Grenoble II.
- Calisir-Hovardaoglu, S., & Hovardaoglu, O. (2020). [Next Generation Tourism Entrepreneurs in Rural Turkey: New Modes of Integration Between Tourism and Agriculture](#). In *Handbook of Research on Agricultural Policy, Rural Development, and Entrepreneurship in Contemporary Economies* (pp. 220-240). IGI Global.
- Cohen, D., Hsu, D. K., & Shinnar, R. S. (2021). [Identifying innovative opportunities in the entrepreneurship classroom: A new approach and empirical test](#). *Small Business Economics*, 57(4), 1931-1955.
- Cope, J. (2003). [Entrepreneurial learning and critical reflection: Discontinuous events as triggers for 'higher-level' learning](#). *Management learning*, 34(4), 429-450.
- Cunha, C., Kastenholz, E., & Carneiro, M. J. (2020). [Entrepreneurs in rural tourism: Do lifestyle motivations contribute to management practices that enhance sustainable entrepreneurial ecosystems?](#). *Journal of hospitality and tourism management*, 44, 215-226.
- Dai, S., Wang, Y., & Liu, Y. (2019). [The emergence of Chinese entrepreneurs: social connections and innovation](#). *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 11(3), 351-368.
- De Brauw, A. (2019). [Migration out of rural areas and implications for rural livelihoods](#). *Annual Review of Resource Economics*, 11(1), 461-481.
- Dhewanto, W., Ratnaningtyas, S., Permatasari, A., Anggadwita, G., & Prasetyo, E. A. (2020). [Rural entrepreneurship: towards collaborative participative models for economic sustainability](#). *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 8(1), 705.
- Dias, C.S.L., Rodrigues, R.G., Ferreira, J.J. (2019). [Agricultural entrepreneurship: Going back to the basic](#). *Journal of Rural Studies*, 70, 125-138.
- Drummond, C., McGrath, H., & O'Toole, T. (2018). [The impact of social media on resource mobilisation in entrepreneurial firms](#). *Industrial Marketing Management*, 70, 68-89.
- Einali, J. (2024). [Evaluation of the role of entrepreneurship and economic development in rural areas, case study: Zanjan-Takestan axis villages in Zanjan province](#). *Regional Planning*, 14(53), 45-60.
- Gartner, W. B. (1990). [What are we talking about when we talk about entrepreneurship?](#) *Journal of Business Venturing*, 5(1), 15-28.
- Głodowska, A., & Wach, K. (2022). [Entrepreneurship research in Central and Eastern Europe: A systematic literature review and bibliometric analysis](#). *Journal of International Studies*, 15(3).
- Güzel, Ö., Ehtiyar, R., & Ryan, C. (2021). [The Success Factors of wine tourism entrepreneurship for rural area: A thematic biographical narrative analysis in Turkey](#). *Journal of Rural Studies*, 84, 230-239.
- Hilson, G., Goumandakoye, H., & Diallo, P. (2019). [Formalizing artisanal mining 'spaces' in rural sub-Saharan Africa: The case of Niger](#). *Land Use Policy*, 80, 259-268.
- Hoz Rosales, B. D. L., Camacho Ballesta, J. A., & Tamayo Torres, I. (2019). [Effects of innovative entrepreneurship and the information society on social progress: an international analysis](#). *Entrepreneurship and Sustainability Issues* 7(2):782-813.
- Igwe, P. A., Rahman, M., Odunukan, K., Ochinanwata, N., Egbo, P. O., & Ochinanwata, C. (2020). [Drivers of diversification and pluriactivity among smallholder farmers—evidence from Nigeria](#). *Green Finance*, 2(3), 263-283.
- Ihugba, O. A., Odii, A., & Njoku, A. C. (2014). [Theoretical analysis of entrepreneurship challenges and prospects in Nigeria](#). *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 5, 21-34.
- Islas-Moreno, A., Muñoz-Rodríguez, M., Santoyo-Cortés, V. H., Aguilar-Gallegos, N., Martínez-González, E. G., & Morris, W. (2023). [Understanding the process of agricultural entrepreneurship: perspective from strategic movements and entrepreneurial families](#). *Journal of Agribusiness in Developing and Emerging Economies*, 13(2), 323-341.
- Jensen, B. J. (2016). [Entrepreneurs' Perceived Factors of Success and Barriers-to-Entry for Small Business and Farm Operations in Rural Paraguay](#). All Graduate Theses and Dissertations. 4722.
- Kapoor, S. (2019). [Entrepreneurship for economic and social empowerment of women: A case study of a self help credit program in Nithari Village, Noida, India](#). *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 13(2), 123-142.
- Ivari, A. A., Jafari, H., & Ahmadian, M. A. (2021). [Evaluating the performance of modern rural management \(Dehyari\) in improving social contexts and attracting financial resources for the development of rural entrepreneurship in Khalilabad](#). *Propósitos y Representaciones*, (SPE3), e1118-e1118.
- Khan, S. N., Anjum, K., Baig, F. J., Afzal, C. M., & Asghar, R. N. (2022). [Role of Microfinance on Women Entrepreneurship Leads to Decrease in Poverty: Evidence from the Rural Area of South Punjab](#). *Competitive Social Science Research Journal*, 3(1), 147-160.
- Khan, S., Yahong, W., & Zeeshan, A. (2022). [Impact of poverty and income inequality on the ecological footprint in Asian developing economies: Assessment of Sustainable Development Goals](#). *Energy Reports*, 8, 670-679.

- Kurdys-Kujawska, A., & Sompolska-Rzechula, A. (2020). [Subsidization of entrepreneurship in rural areas in Poland: Scale, effects and regional diversity](#). *European Research Studies Journal*, Volume XXIII, Issue 2, 246-263
- Kumar, R., & Raj, T. (2019). [Role of entrepreneurship in boosting economic growth and employment in India](#). *SEDME (Small Enterprises Development, Management & Extension Journal)*, 46(4), 273-281.
- Kusio, T., Kudelko, J., Borges, A., Delic, A., & Stroila, I. (2022). [Are there any differences in rural development challenges within European countries? Social and economic contexts from EU rural leaders](#). *International Food and Agribusiness Management Review*, 25(5), 737-756.
- Lackéus, M. (2018, May). [Classifying entrepreneurial education into five basic types through four questions grounded in definitions of entrepreneurship](#). In Paper präsentiert im Rahmen der 3E2018 Konferenz (Vol. 16, No. 18.5).
- Lebambo, M., & Shambare, R. (2020). [Entrepreneurship development framework for smallscale rural tourism establishments in South Africa](#). *African J. Hosp. Tour. Leis*, 9, 1-19.
- Lee, H. J. (2019). [What factors are necessary for sustaining entrepreneurship?](#). *Sustainability*, 11(11), 3022.
- Li, R., Wang, T., & Zhou, M. (2021). [Entrepreneurship and household portfolio choice: Evidence from the China Household Finance Survey](#). *Journal of Empirical Finance*, 60, 1-15.
- Loizou, E., Karelakis, C., Galanopoulos, K., & Mattas, K. (2019). [The role of agriculture as a development tool for a regional economy](#). *Agricultural Systems*, 173, 482-490.
- Lubberink, R., Blok, V., van Ophem, J., & Omta, O. (2019). [Responsible innovation by social entrepreneurs: an exploratory study of values integration in innovations](#). *Journal of Responsible Innovation*, 6(2), 179-210.
- Lundberg, H., & Rehnfors, A. (2018). [Transnational entrepreneurship: opportunity identification and venture creation](#). *Journal of International Entrepreneurship*, 16, 150-175.
- Macours, K., Premand, P., & Vakis, R. (2022). [Transfers, Diversification and Household Risk Strategies: Can productive safety nets help households manage climatic variability?](#). *The Economic Journal*, 132(647), 2438-2470.
- Mansoori, Y. (2017). [Enacting the Lean Startup Methodology: The Role of Vicarious and Experiential Learning Processes](#). *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, 23(5): 812-838.
- Mashamaite, K.A. (2023). [Rural entrepreneurship and its implications on local economic development: a case of Mogalakwena Local Municipality](#). Waterburg District, Limpopo Province (Doctoral dissertation). Polokwane
- McClellan, S. (2021). [Theorizing new deal farm policy: broad constraints of capital accumulation and the creation of a hegemonic relation](#). In *Towards A New Political Economy Of Agriculture* (pp. 215-231). Routledge.
- McClelland, D. C. (1967). [The achieving society](#), Simon and Schuster.
- Miles, M. P., & Morrison, M. (2020). [An effectual leadership perspective for developing rural entrepreneurial ecosystems](#). *Small Business Economics*, 54(4), 933-949.
- Mohammadi Yeganeh, B., Eynali, J., & Bigdeli, A. (2016). [The Role of Entrepreneurship in Rural Areas Development by Emphasis on Tourism \(Case Study: Hesar-e-valiasr County- Avaj Township\)](#). *Regional Planning*, 6(21), 193-204.
- Muñoz, P., & Kimmitt, J. (2019). [Rural entrepreneurship in place: An integrated framework](#). *Entrepreneurship & Regional Development*, 31(9-10), 842-873.
- Nwankwo, F.O. & Okeke, C.S. (2017). [Rural entrepreneurship and rural development in Nigeria](#), *Africa's Public Service Delivery and Performance Review* 5(1), a152.
- Paladan, N. N. (2021). [Entrepreneurship Capacity of Farmers for Community Based Entrepreneurship](#). *The Asian Journal of Technology Management*, 14(3), 231-245.
- Pan, Y., Zhang, S., & Zhang, M. (2024). [The impact of entrepreneurship of farmers on agriculture and rural economic growth: Innovation-driven perspective](#). *Innovation and Green Development*, 3(1), 100093.
- Papageorgiou, G., Mihai-Yiannaki, S., Ioannou, M., Varnava-Marouchou, D., & Marneros, S. (2021, February). [Entrepreneurship education in an era of digital communications](#). In *Universities and entrepreneurship: Meeting the educational and social challenges* (pp. 65-77). Emerald Publishing Limited.
- Paudel Khatiwada, S., Deng, W., Paudel, B., Khatiwada, J. R., Zhang, J., & Su, Y. (2017). [Household Livelihood Strategies and Implication for Poverty Reduction in Rural Areas of Central Nepal](#). *Sustainability*, 9(4), 612.
- Pradhan, R. P., Arvin, M. B., Nair, M., & Bennett, S. E. (2020). [The dynamics among entrepreneurship, innovation, and economic growth in the Eurozone countries](#). *Journal of Policy Modeling*, 42(5), 1106-1122.
- Pinelli, M., Lechner, C., Kraus, S., & Liguori, E. (2022). [Entrepreneurial value creation: conceptualizing an exchange-based view of entrepreneurship](#). *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 29(2), 261-278.
- Pushak, Y., Lagodiienko, V., Basiurkina, N., Nemchenko, V., & Lagodiienko, N. (2021). [Formation the system for assessing the economic security of enterprise in the agricultural sector](#). *Business: Theory and Practice*, 22(1), 80-90.
- Radosavljević, D., Josipović, S., Kokeza, G., & Urošević, S. (2022). [A new model of rural development based on human capital and entrepreneurship](#). *Economics of Agriculture*, 69(2), 595-611.
- Rae, D. (2000). [Understanding entrepreneurial learning: a question of how?](#) *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 6(3), 145-159.

ارزیابی چالش‌های پیش‌روی کارآفرینی ... /بیگدلی و همکاران

- Ramar, N. (2023). [Agricultural Entrepreneurship: Problems in India](#). Shanlax International Journal of Management, 11(1), 38-42.
- Ramon, I. O., & James, O. T. (2021). [Counter-urbanization, entrepreneurship and sustainable rural development in developing countries: The Nigerian example](#). Urban and Regional Planning, 6(1), 47-56.
- Rashid, S., & Ratten, V. (2021). [Commodifying skills for survival among artisan entrepreneurs in Pakistan](#). International Entrepreneurship and Management Journal, 17, 1091–1110.
- Ratten, V. (2020a). [Coronavirus \(covid-19\) and entrepreneurship: changing life and work landscape](#). Journal of Small Business & Entrepreneurship, 32(5), 503–516.
- Ratten, V. (2020b). [Coronavirus and international business: An entrepreneurial ecosystem perspective](#). Thunderbird International Business Review, 62(5), 629–634.
- Ratten, V. (2021). [COVID-19 and entrepreneurship: Future research directions](#). Strategic Change, 30(2), 91–98
- Ratten, V. (2023). [Entrepreneurship: Definitions, opportunities, challenges, and future directions](#). Global Business and Organizational Excellence, 42(5), 79-90.
- Ratten, V., & Jones, P. (2021). [Covid-19 and entrepreneurship education: Implications for advancing research and practice](#). The International Journal of Management Education, 19(1), 100432.
- Rostiana, E., Djulius, H., & Sudarjah, G. M. (2022). [Total Factor Productivity Calculation of the Indonesian Micro and Small Scale Manufacturing Industry](#). Ekuilibrium: Jurnal Ilmiah Bidang Ilmu Ekonomi, 17(1), 54-63.
- Salami, A., & Kounagbe Lokonon, B. O. (2018). [Entrepreneurship and Farm Profit in Rural Niger](#). *International Association of Agricultural Economists (IAAE) > 2018 Conference, July 28-August 2, 2018, Vancouver, British Columbia*.
- Salim, M., & Anis, J. (2018). [Supporting rural entrepreneurship: Role and importance of rural entrepreneurship in Tunisia](#). International Journal of Management and Development Studies, 7(3), 35-45.
- Sathya, I. (2019). [Rural entrepreneurship in India](#). Research Explorer-A Blind Review and Refereed Quarterly International Journal, 7(2).
- Saxena, S. (2012). [Problems faced by rural entrepreneurs and remedies to solve it](#). Journal of Business and Management, 3(1), 23-29.
- Setini, M., Yasa, N. N. K., Supartha, I. W. G., Giantari, I. G. A. K., & Rajiani, I. (2020). [The passway of women entrepreneurship: Starting from social capital with open innovation, through to knowledge sharing and innovative performance](#). Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity, 6(2), 25.
- Shah, J., & Alharthi, M. (2024). [Risk sources in agriculture and farmers' behavior in risky prospects: a systematic review](#). Management & Sustainability: An Arab Review, 3(2), 169-196.
- Shane, S. A. (2003). *A general theory of entrepreneurship: The individual-opportunity nexus*, Cheltenham, UK, Edward Elgar Publishing.
- Singgalen, Y. A., Sasongko, G., & Wiloso, P. G. (2019). [Social Capital and Livelihood Diversification: Tourism Entrepreneurship in a Remote Area of North Halmahera, Indonesia](#). Jurnal Kawistara, 9(3), 286-298.
- Smirnov, V. (2016). [Entrepreneurship as the Creation of the New Capital](#). Journal of Advanced Research in Law and Economics (JARLE), 7(22), 2192-2200.
- Steiner, A., & Cleary, J. (2014). [What are the features of resilient businesses? Exploring the perception of rural entrepreneurs](#). The Journal of Rural and Community Development, 9(3), 1-20.
- Suzuki Him, M., & Gündüz Hoşgör, A. (2019). [Challenging geographical disadvantages and social exclusion: A case study of gendered rural transformation in mountain villages in the Western Black Sea Region of Turkey](#). Sociologia Ruralis, 59(3), 540-559.
- Tracey, P., Phillips, N., & Jarvis, O. (2011). [Bridging institutional entrepreneurship and the creation of new organizational forms: A multilevel model](#). Organization science, 22(1), 60-80.
- United Nations (2015), [The Least Developed Countries Report 2015: Transforming Rural Economies](#), chapter 3: economic diversification, non-farm activities and Rural transformation United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD/LDC/2015
- Utami, D. D., Dhewanto, W., & Lestari, Y. D. (2023). [Rural tourism entrepreneurship: A systematic literature review on resources and challenges](#). Tourism and Leisure, 12.
- Utete, R., & Zhou, S. (2024). [Re-imagining the complexities faced by rural entrepreneurs in South Africa: Implications for local economic development in the post COVID-19 pandemic period](#). Journal of Rural Studies, 105, 103167.
- Uzgoren, E. (2020). [Retreat from Globalisation? Crises of Liberal Hegemony and Rising Populism](#), Crowther, D. and Quoquab, F. (Ed.) CSR in an age of Isolationism (Developments in Corporate Governance and Responsibility, Vol. 16), Emerald Publishing Limited, Leeds, pp. 35-52.
- Wieliczko, B., Kurdyś-Kujawska, A., & Sompolska-Rzechuła, A. (2020). [Savings of small farms: Their magnitude, determinants and role in sustainable development](#). example of Poland. Agriculture, 10(11), 525.
- Woods, M. (2010). *Rural*. Abingdon, England: Routledge.
- Wosiek, M., & Czudec, A. (2019). [The relationship between the entrepreneurship and the local environment: evidence from Poland](#). European Research Studies Journal, 22(4), 262-289.

- Wynn, M., & Jones, P. (2019). [Context and entrepreneurship in knowledge transfer partnerships with small business enterprises](#). The International Journal of Entrepreneurship and Innovation, 20(1), 8-20.
- Yoshida, S., Yagi, H., & Garrod, G. (2020). [Determinants of farm diversification: entrepreneurship, marketing capability and family management](#). Journal of Small Business & Entrepreneurship, 32(6), 607-633.
- Zvavahera, P., Chigora, F., & Tandi, R. (2018). [Entrepreneurship: An engine for economic growth](#). International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 8(11), 55-66.
- Zinchuk, T., Kutsmus, N., Kovalchuk, O., & Charucka, O. (2018). [Challenges of sustainable development of rural economy](#). Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, 40(4), 609-619.